

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 2ας Ιουλίου 2002 *

Στην υπόθεση C-499/99,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους G. Rozet και R. Vidal, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Βασιλείου της Ισπανίας, εκπροσωπούμενου από την R. Silva de Lapuerta, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθού,

που έχει ως αντικείμενο να αναγνωρισθεί ότι το Βασίλειο της Ισπανίας, παραλείποντας να θεσπίσει εντός της ταχθείσας προθεσμίας τα μέτρα που απαιτούνται για τη συμμόρφωσή του προς τις αποφάσεις 91/1/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 20ής Δεκεμβρίου 1989, σχετικά με τις ενισχύσεις που η Κεντρική Κυβέρνηση και ορισμένες αυτόνομες κυβερνήσεις της Ισπανίας έχουν χορηγήσει στη Magefesa, παραγωγό

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

οικιακών ειδών ανοξείδωτου χάλυβα και μικρών ηλεκτρικών συσκευών (ΕΕ 1991, L 5, σ. 18), και 1999/509/ΕΚ της Επιτροπής, της 14ης Οκτωβρίου 1998, σχετικά με τις ενισχύσεις που χορήγησε η Ισπανία στις επιχειρήσεις του ομίλου Magefesa και στις επιχειρήσεις που τον διαδέχτηκαν (ΕΕ 1999, L 198, σ. 15), από τις οποίες προκύπτει ότι ορισμένες κρατικές ενισχύσεις που χορηγήθηκαν από την Ισπανία στον όμιλο Magefesa ήταν παράνομες και, περαιτέρω, ασύμβατες προς την κοινή αγορά, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 249, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ, καθώς και από τα άρθρα 2 και 3 των εν λόγω αποφάσεων,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους F. Macken, πρόεδρο τμήματος, J.-P. Puissochet (εισηγητή), R. Schintgen, B. Σκουρή και J. N. Cunha Rodrigues, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Mischo

γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έκθεση του εισηγητή δικαστή,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 24ης Ιανουαρίου 2002,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με δικόγραφο που κατατέθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 22 Δεκεμβρίου 1999, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, δυνάμει του άρθρου 88, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, προσφυγή με την οποία ζητεί να αναγνωρισθεί ότι το Βασίλειο της Ισπανίας, παραλείποντας να θεσπίσει εντός της ταχθείσας προθεσμίας τα μέτρα που απαιτούνται για τη συμμόρφωσή του προς τις αποφάσεις 91/1/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 20ής Δεκεμβρίου 1989, σχετικά με τις ενισχύσεις που η Κεντρική Κυβέρνηση και ορισμένες αυτόνομες κυβερνήσεις της Ισπανίας έχουν χορηγήσει στη Magefesa, παραγωγό οικιακών ειδών ανοξείδωτου χάλυβα και μικρών ηλεκτρικών συσκευών (ΕΕ 1991, L 5, σ. 18), και 1999/509/ΕΚ της Επιτροπής, της 14ης Οκτωβρίου 1998, σχετικά με τις ενισχύσεις που χορήγησε η Ισπανία στις επιχειρήσεις του ομίλου Magefesa και στις επιχειρήσεις που τον διαδέχτηκαν (ΕΕ 1999, L 198, σ. 15), από τις οποίες προκύπτει ότι ορισμένες κρατικές ενισχύσεις που χορηγήθηκαν από την Ισπανία στον όμιλο Magefesa είναι παράνομες και, περαιτέρω, ασύμβατες προς την κοινή αγορά, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 249, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ, καθώς και από τα άρθρα 2 και 3 των εν λόγω αποφάσεων.

Το ιστορικό της διαφοράς

Τα πραγματικά περιστατικά

- 2 Ο όμιλος Magefesa αποτελείται, μεταξύ άλλων, όσον αφορά την παρούσα υπόθεση, από τέσσερις βιομηχανίες παρασκευής οικιακών ειδών: την Industrias Domésticas SA (στο εξής: Indosa), εγκατεστημένη στη Χώρα των Βάσκων, τις Cubertera del

Norte SA (στο εξής: Cunosa) και Manufacturas Gur SA (στο εξής: GURSA), εγκατεστημένες στην Καντάβρια, και τη Manufacturas Inoxidables Gibraltar SA (στο εξής: MIGSA), εγκατεστημένη στην Ανδαλουσία.

3. Περί τα τέλη του 1985, ο όμιλος Magefesa ήταν στα πρόθυρα της πτώχευσεως και, για να αποφύγει την παύση των εργασιών του, ανέθεσε τη διαχείρισή του σε ιδιωτική εταιρία συμβούλων, την Gestiber. Η εταιρία αυτή πρότεινε ένα πρόγραμμα δράσεως το οποίο προέβλεπε, μεταξύ άλλων, μείωση του προσωπικού και χορήγηση ενισχύσεων από την Κεντρική Κυβέρνηση και από τις Κυβερνήσεις των αυτόνομων κοινοτήτων της Χώρας των Βάσκων, της Καντάβριας και της Ανδαλουσίας, όπου βρίσκονταν τα διάφορα εργοστάσια του ομίλου.
4. Για τη χορήγηση των επίμαχων ενισχύσεων, συστάθηκαν, εντός των οικείων αυτόνομων κοινοτήτων, εταιρίες διαχείρισεως, ήτοι η Fiducias de la cocina y derivados SA (στο εξής: Ficodesa) στη Χώρα των Βάσκων, η Gestión de Magefesa en Cantabria (στο εξής: Gemacasa) στην Καντάβρια και η Manufacturas Damma SA (στο εξής: Manufacturas Damma) στην Ανδαλουσία.
5. Δεδομένης της συνεχούς επιδεινώσεως της καταστάσεως, η Indosa κηρύχθηκε σε πτώχευση στις 19 Απριλίου 1994, αλλά συνέχισε τις εργασίες της, η Cunosa έπαυσε τις εργασίες της το 1994 και κηρύχθηκε σε πτώχευση στις 13 Απριλίου 1999, η MIGSA έπαυσε τις εργασίες της το 1993 και κηρύχθηκε σε πτώχευση στις 27 Μαΐου 1999 και, τέλος, η GURSA έμεινε αδρανής από το 1994 και κηρύχθηκε σε κατάσταση παύσεως πληρωμών.
6. Όσον αφορά τις εταιρίες διαχείρισεως, η Ficodesa κηρύχθηκε σε πτώχευση στις 19 Ιανουαρίου 1995 και η Manufacturas Damma έπαυσε τις εργασίες της το 1993, αλλά δεν κηρύχθηκε σε πτώχευση. Ως προς την Gemacasa, η παρούσα κατάστασή της δεν είναι γνωστή.

Οι αποφάσεις της Επιτροπής

- 7 Το 1987 υποβλήθηκε στην Επιτροπή καταγγελία σχετικά με τις χορηγηθείσες στον όμιλο Magefesa κρατικές ενισχύσεις. Η Επιτροπή κίνησε τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ) και, με την απόφαση 91/1, η οποία κοινοποιήθηκε στην Ισπανική Κυβέρνηση στις 5 Μαρτίου 1990, κήρυξε παράνομες και ασύμβατες προς την κοινή αγορά τις ενισχύσεις που συνίσταντο σε:
- εγγυήσεις δανείων συνολικού ύψους 1,580 δισεκατομμυρίων ισπανικών πεσετών (ESP),
 - δάνειο ύψους 2,085 δισεκατομμυρίων ESP, με όρους διαφορετικούς από εκείνους της αγοράς,
 - μη επιστρεπτέες ενισχύσεις συνολικού ύψους 1,095 δισεκατομμυρίων ESP,
 - επιδότηση επιτοκίου υπολογιζόμενη σε 9 εκατομμύρια ESP.
- 8 Με την ίδια απόφαση, οι ισπανικές αρχές κλήθηκαν, μεταξύ άλλων, να ανακαλέσουν τις εγγυήσεις δανείων, να μετατρέψουν το χαμηλότοκο δάνειο σε συνήθη πίστωση και να ανακτήσουν τις μη επιστρεπτέες ενισχύσεις.

9 Το 1997 υποβλήθηκαν στην Επιτροπή επτά καταγγελίες σχετικά με τα πλεονεκτήματα που προέκυπταν για τις επιχειρήσεις του ομίλου Magefesa από τη μη επιστροφή των ενισχύσεων που κηρύχθηκαν ασύμβατες προς την κοινή αγορά το 1989 και από τη μη τήρηση των οικονομικών και φορολογικών υποχρεώσεών τους. Η Επιτροπή αποφάσισε να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης για τις ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στις επιχειρήσεις αυτές ή σε εκείνες που τις διαδέχθηκαν από το 1989.

10 Μετά το πέρας της διαδικασίας αυτής, η Επιτροπή, με την απόφαση 1999/509, η οποία κοινοποιήθηκε στην Ισπανική Κυβέρνηση στις 29 Οκτωβρίου 1998, κήρυξε παράνομες και ασύμβατες προς την κοινή αγορά τις ενισχύσεις που συνίσταντο στη διαρκή μη καταβολή φόρων και εισφορών κοινωνικής ασφάλισης εκ μέρους:

— των Indosa και Cunosa μέχρι την κήρυξή τους σε πτώχευση,

— των MIGSA και GURSA μέχρι τη διακοπή των εργασιών τους,

— της Indosa μετά την κήρυξή της σε πτώχευση και μέχρι τον Μάιο του 1997.

11 Με την ίδια απόφαση, οι ισπανικές αρχές κλήθηκαν να λάβουν τα μέτρα που επιβάλλονταν για να ανακτήσουν τις ενισχύσεις αυτές από τους δικαιούχους, με τη διευκρίνιση ότι τα ανακτώμενα ποσά έπρεπε να περιλαμβάνουν τους οφειλόμενους τόκους από της χορηγήσεως των ενισχύσεων μέχρι της ημερομηνίας της πραγματικής επιστροφής τους.

- 12 Με το άρθρο 3 των αποφάσεων 91/1 και 1999/509, οι ισπανικές αρχές κλήθηκαν να ανακοινώσουν στην Επιτροπή, εντός προθεσμίας δύο μηνών από την κοινοποίηση καθεμιάς από τις εν λόγω αποφάσεις, τα ληφθέντα για την εκτέλεσή τους μέτρα.
- 13 Η Επιτροπή, θεωρώντας ότι το Βασίλειο της Ισπανίας δεν συμμορφώθηκε ούτε προς την απόφαση 91/1 ούτε προς την απόφαση 1999/509 εντός της ταχθείσας με καθεμία από αυτές προθεσμίας, άσκησε την παρούσα προσφυγή.

Ως προς την απόφαση 91/1

Οι ενέργειες των ισπανικών αρχών

- 14 Οι ενισχύσεις τις οποίες η απόφαση 91/1 έκρινε ασύμβατες προς την κοινή αγορά κατανέμονταν ως εξής:

- για τις χορηγηθείσες από τη Fogasa ενισχύσεις (εθνικό ταμείο διασφάλισης των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη τους), δάνειο ύψους 2,085 δισεκατομμυρίων ESP υπό όρους διαφορετικούς από εκείνους της συμβάσεως που ανατέθηκε στον όμιλο Magefesa,

- για τις χορηγηθείσες από την Αυτόνομη Κοινότητα της Χώρας των Βάσκων ενισχύσεις, μια εγγύηση δανείου ύψους 300 εκατομμυρίων ESP χορηγηθείσα απευθείας στην Indosa, μια εγγύηση δανείου ύψους 672 εκατομμυρίων ESP χορηγηθείσα στη Ficodesa για τις επιχειρήσεις του ομίλου Magefesa και μια επιδότηση επιτοκίου ύψους 9 εκατομμυρίων ESP,
- για τις χορηγηθείσες από την αυτόνομη κοινότητα της Καντάβριας ενισχύσεις, εγγυήσεις δανείων ύψους 512 εκατομμυρίων ESP χορηγηθείσες στην Gemacasa για την Cunosa και την GURSA και μη επιστρεπτέες ενισχύσεις ύψους 262 εκατομμυρίων ESP χορηγηθείσες επίσης στην Gemacasa για την Cunosa και την GURSA,
- για τις χορηγηθείσες από την αυτόνομη κοινότητα της Ανδαλουσίας ενισχύσεις, εγγυήσεις δανείων ύψους 96 εκατομμυρίων ESP χορηγηθείσες στη Manufacturas Damma για τη MIGSA και μη επιστρεπτέες ενισχύσεις ύψους 29 εκατομμυρίων ESP χορηγηθείσες επίσης στη Manufacturas Damma για τη MIGSA.

15 Η Fogasa, προκειμένου να συμμορφωθεί προς την απόφαση 91/1, αποφάσισε, κατόπιν συμφωνίας με τον όμιλο Magefesa, να μεταβάλει τους όρους του χορηγηθέντος δανείου για να εξασφαλίσει την καταβολή τόκων υπό τους όρους της συμβάσεως. Η Επιτροπή θεωρεί ότι, με τον τρόπο αυτόν, η Fogasa συμμορφώθηκε, σε ό,τι την αφορά, προς το άρθρο 2 της αποφάσεως 91/1 και ότι η προσφυγή λόγω παραβάσεως δεν άπτεται του ζητήματος αυτού.

16 Για τις λοιπές ενισχύσεις, το Βασίλειο της Ισπανίας ανακοίνωσε στην Επιτροπή, με έγγραφα της 23ης Οκτωβρίου 1991, της 8ης Απριλίου 1994 και της 23ης Απριλίου 1997, τα ληφθέντα από τις ισπανικές αρχές μέτρα. Δεδομένου ότι η Επιτροπή αμφισβητεί τη συμμόρφωση προς την απόφαση 91/1, επιβάλλεται να εξεταστεί αν τα εν λόγω μέτρα μπορούν να θεωρηθούν επαρκή για την παύση των παράνομων ενισχύσεων εντός προθεσμίας την οποία αξιολογεί το Δικαστήριο, αφενός, με γνώ-

μονα την ταχθείσα με την απόφαση της Επιτροπής προθεσμία, εν προκειμένω, δύο μηνών, και, αφετέρου, λαμβάνοντας υπόψη την επιβαλλόμενη τόσο στα κράτη μέλη όσο και στα κοινοτικά όργανα αμοιβαία υποχρέωση ειλικρινούς συνεργασίας. Σύμφωνα με την απόφαση 91/1, οι ισπανικές αρχές όφειλαν να ανακοινώσουν στην Επιτροπή, εντός της ταχθείσας από την απόφαση αυτή δίμηνης προθεσμίας, τα ληφθέντα μέτρα.

- 17 'Όσον αφορά, πρώτον, τις ενισχύσεις που χορήγησε η Αυτόνομη Κοινότητα της Χώρας των Βάσκων, επρόκειτο περί ανακτήσεως των ποσών που καταβλήθηκαν για την εξόφληση των δανείων, η εγγύηση των οποίων ενεργοποιήθηκε όταν ο όμιλος Magefesa κηρύχθηκε σε κατάσταση παύσεως πληρωμών, και περί επιστροφής των μη επιστρεπτέων ενισχύσεων και των επιδοτήσεων επιτοκίων. Προς τούτο, η Βασκική Κυβέρνηση απευθύνθηκε στην εταιρία διαχειρίσεως Ficodesa, την οποία, εξάλλου, αντικατέστησε για την εξόφληση των εγγυημένων δανείων, διότι εκτίμησε ότι δεν μπορούσε να στραφεί ευθέως προς τις επιχειρήσεις του ομίλου Magefesa, οι οποίες ήταν οφειλέτριες μόνον της Ficodesa.
- 18 Οι μόνες ενέργειες στις οποίες προέβη η Βασκική Κυβέρνηση συνίσταντο στο ότι ζήτησε από τη Ficodesa την επιστροφή του συνόλου των καταβληθέντων στην Indosa ποσών, με έγγραφα που απηύθυνε από το 1988 μέχρι το 1993 όσον αφορά την εγγύηση δανείου και με έγγραφο της 25ης Ιανουαρίου 1995 για τις λοιπές ενισχύσεις. Στη συνέχεια, εν λόγω κυβέρνηση συμπεριέλαβε, ματαιώς, το σύνολο των οφειλόμενων ποσών στο παθητικό της πτωχευτικής περιουσίας της Ficodesa, αλλά δεν ζήτησε την καταβολή κανενός ποσού από την πραγματική δικαιούχο των ενισχύσεων, ήτοι την Indosa.
- 19 'Όσον αφορά, δεύτερον, τις ενισχύσεις που χορήγησε η Κυβέρνηση της Αυτόνομης Κοινότητας της Καντάβριας, η κυβέρνηση αυτή περιορίστηκε, με ένα πρώτο έγγραφο, το 1991, στο να διαβεβαιώσει την Επιτροπή ότι είχε αποφασίσει να συμμορφωθεί προς την απόφαση 91/1 και, με ένα δεύτερο έγγραφο, το 1994, στο να ενημερώσει την Επιτροπή για τη διακοπή κάθε νέας χορηγήσεως ενισχύσεως στις επιχειρήσεις του ομίλου Magefesa. Τέλος, με έγγραφο του 1997, οι ισπανικές αρχές ανακοίνωσαν στην Επιτροπή ότι οι χορηγηθείσες από την Κανταβριανή Κυβέρνηση εγγυήσεις δανείων ακυρώθηκαν μεταξύ τέλους του 1994 και αρχής του 1995, αλλά το έγγραφο αυτό δεν έκανε λόγο για την τύχη των μη επιστρεπτέων ενισχύσεων που χορήγησε η εν λόγω κυβέρνηση.

- 20 Όσον αφορά, τέλος, τις χορηγηθείσες από την Κυβέρνηση της Αυτόνομης Κοινότητας της Ανδαλουσίας ενισχύσεις, το Instituto de Fomento Andaluz (στο εξής: IFA), το οποίο διαδέχθηκε τη Soprea, εταιρία ελεγχόμενη από την Ανδαλουσιανή Κυβέρνηση και της οποίας θυγατρική εταιρία ήταν η εταιρία διαχείρισης Manufacturas Damma, η οποία ιδρύθηκε για να στηρίξει τη MIGSA, εξόφλησε το εγγυημένο δάνειο στις 6 Νοεμβρίου 1990, ήτοι μετά την κοινοποίηση της απόφασης 91/1. Το IFA περιορίστηκε στη συνέχεια στο να ζητήσει την επιστροφή του καταβληθέντος με τον τρόπο αυτόν ποσού, με έγγραφο της 20ής Νοεμβρίου 1990, και ακολούθως αποφάσισε να συμπεριλάβει την απαίτηση αυτή στο παθητικό της πτωχευτικής περιουσίας της Manufacturas Damma τον Ιούνιο του 1992. Όσον αφορά τις μη επιστρεπτέες ενισχύσεις, η Ανδαλουσιανή Κυβέρνηση δεν προσέφυγε ούτε κατά της Manufacturas Damma, με την αιτιολογία ότι δεν διέθετε στοιχεία ενεργητικού που μπορούσαν να κατασχεθούν, ούτε ευθέως κατά της MIGSA, της πραγματικής δικαιούχου των ενισχύσεων.

Επί της φερόμενης αδυναμίας ανακτήσεως των ενισχύσεων

- 21 Στο μέτρο που η απόφαση της Επιτροπής περί καταργήσεως μιας κρατικής ενισχύσεως ασυμβίβαστης προς την κοινή αγορά δεν αποτέλεσε αντικείμενο ευθείας προσφυγής ή απορρίψεως της προσφυγής αυτής, το μοναδικό μέσο άμυνας το οποίο μπορεί να επικαλεστεί ένα κράτος μέλος κατά προσφυγής περί αναγνώρισεως παραβάσεως, ασκηθείσας από την Επιτροπή βάσει του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ είναι η αλόλυτη αδυναμία ορθής εκτελέσεως της αποφάσεως (αποφάσεις της 4ης Απριλίου 1995, C-348/93, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1995, σ. I-673, σκέψη 16, και της 22ας Μαρτίου 2001, C-261/99, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2001, σ. I-2537, σκέψη 23).
- 22 Συναφώς, η Ισπανική Κυβέρνηση, η οποία δεν αμφισβητεί τη μη ανάκτηση των χορηγηθεισών ενισχύσεων, υποστηρίζει ότι έλαβε όλα τα μέτρα που ενέπιπταν στην εξουσία της, κάλεσε δηλαδή τις εταιρίες διαχείρισεως, οι οποίες ήταν οι μοναδικές πιστώτριες των επιχειρήσεων του ομίλου Magefesa, να προσφύγουν κατά των επιχειρήσεων αυτών προκειμένου να επιτύχουν την επιστροφή των χορηγηθέντων ποσών. Η Ισπανική Κυβέρνηση ισχυρίζεται, επιπλέον, ότι, όταν οι απαιτήσεις αυτές συμπεριελήφθησαν στο παθητικό της πτωχευτικής περιουσίας των εν λόγω επιχειρήσεων, δεν μπόρεσαν να εισπραχθούν, διότι οι επίμαχες επιχειρήσεις τελούσαν υπό δικαστική εξυγίανση και η ισπανική νομοθεσία επιτρέπει μόνο στον πιστωτή να μετάσχει στην ομάδα των πιστωτών.

- 23 Περαιτέρω, κατά την Ισπανική Κυβέρνηση, το αντικείμενο της υποχρέωσης ανακτήσεως μιας ενισχύσεως είναι η επαναφορά στην πρότερη κατάσταση, χωρίς ο δικαιούχος ενισχύσεως να απολαύει ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος σε σχέση με τους ανταγωνιστές του. Εντούτοις, όταν μια δικαιούχος ενισχύσεως επιχείρηση παύσει τις εργασίες της, όπως συνέβη στις περιπτώσεις όλων των επιχειρήσεων του ομίλου Magefesa, με εξαίρεση την Indosa, δεν υφίσταται πλέον ζημία για τους ανταγωνιστές της και, συνεπώς, η απαίτηση περί ανακτήσεως δεν σχετίζεται με τον επιδιωκόμενο σκοπό.
- 24 Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, κράτος μέλος το οποίο, κατά την εκτέλεση αποφάσεως της Επιτροπής περί κρατικών ενισχύσεων, συναντά δυσχέρειες που δεν είχαν προβλεφθεί και δεν μπορούσαν να προβλεφθούν ή αντιλαμβάνεται ότι θα υπάρξουν συνέπειες που δεν είχε υπολογίσει η Επιτροπή, οφείλει να θέσει τα προβλήματα αυτά στην κρίση της Επιτροπής, προτείνοντας κατάλληλες τροποποιήσεις της επίμαχης αποφάσεως. Στην περίπτωση αυτή, σύμφωνα με τον κανόνα που επιβάλλει στα κράτη μέλη και στα κοινοτικά όργανα αμοιβαίο καθήκον ειλικρινούς συνεργασίας, από το οποίο διαπνέεται συγκεκριμένα το άρθρο 10 ΕΚ, η Επιτροπή και το κράτος μέλος οφείλουν να συνεργασθούν καλόπιστα για να υπερπηδήσουν τις δυσκολίες, τηρουμένων πλήρως των διατάξεων της Συνθήκης και ιδίως εκείνων που αφορούν τις ενισχύσεις (προπαρατεθείσα απόφαση της 4ης Απριλίου 1995, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 16, προπαρατεθείσα απόφαση της 22ας Μαρτίου 2001, C-261/99, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2001, σ. I-2537, σκέψη 24, και απόφαση της 3ης Ιουλίου 2001, C-378/98, Επιτροπή κατά Βελγίου, Συλλογή 2001, σ. I-5107, σκέψη 31).
- 25 Ωστόσο, η προϋπόθεση περί απόλυτης αδυναμίας εκτελέσεως δεν πληρούται οσάκις η καθής κυβέρνηση απλώς γνωστοποιεί στην Επιτροπή δυσκολίες νομικής, πολιτικής και πρακτικής φύσεως που παρουσίαζε η εκτέλεση της αποφάσεως, χωρίς να προβεί σε καμία ενέργεια προς τις οικείες επιχειρήσεις προκειμένου να αναζητήσει την ενίσχυση και χωρίς να προτείνει στην Επιτροπή εναλλακτικούς τρόπους εκτελέσεως της αποφάσεως που θα καθιστούσαν δυνατή την υπερπήδηση των δυσχερειών (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 2ας Φεβρουαρίου 1989, 94/87, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 1989, σ. 175, σκέψη 10, και της 29ης Ιανουαρίου 1998, C-280/95, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1998, σ. I-259, σκέψη 14).
- 26 Εν προκειμένω πάντως, αφενός, όλες οι ενέργειες τις οποίες επικαλούνται οι ισπανικές αρχές πραγματοποιήθηκαν μεταξύ 1990 και 1995, η πλειονότητα δηλαδή

αυτών πραγματοποιήθηκε μετά την παρέλευση της ταχθείσας με την απόφαση 91/1 προθεσμίας, εντός της οποίας έπρεπε να ανακοινωθούν στην Επιτροπή τα ληφθέντα για τη συμμόρφωση προς την απόφαση αυτή μέτρα· αφετέρου, κατά τη διάρκεια όλης αυτής της περιόδου, οι επιχειρήσεις του ομίλου Magefesa συνέχισαν να λειτουργούν λόγω των επίμαχων ενισχύσεων, και ιδίως λόγω της εκπληρώσεως των υποχρεώσεων από τις εγγυήσεις δανείων.

- 27 Για τον λόγο αυτόν, η Ισπανική Κυβέρνηση, η οποία δεν ανακοίνωσε στην Επιτροπή ούτε τα μέτρα που επρόκειτο να λάβει ούτε τις δυσχέρειες που αντιμετώπιζε κατά την εκτέλεση της αποφάσεως 91/1 και η οποία, στην πραγματικότητα, άφησε τις οικείες αυτόνομες κοινότητες να περιοριστούν στο να ζητήσουν την ανάκτηση των ενισχύσεων από τις εταιρίες διαχειρίσεως, έχοντας πλήρη γνώση του ότι οι εταιρίες αυτές βρίσκονταν και οι ίδιες σε δυσχερή οικονομική κατάσταση, δεν επιδίωξε την εξεύρεση πεδίου συμφωνίας με την Επιτροπή και δεν απέδειξε, περαιτέρω, την απόλυτη αδυναμία ανακτήσεως των χορηγηθεισών στις επιχειρήσεις του ομίλου Magefesa ενισχύσεων, επιχειρήσεις που, όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη σκέψη, συνέχισαν τη λειτουργία τους κατόπιν της αποφάσεως 91/1.

- 28 Δεδομένου ότι η ύπαρξη παραβάσεως εκτιμάται κατά την ημερομηνία παρελεύσεως της ταχθείσας με την απόφαση της Επιτροπής προθεσμίας, εντός της οποίας το κράτος μέλος πρέπει να ανακοινώσει στην Επιτροπή τα μέτρα που πρόκειται να λάβει (βλ., υπό την έννοια αυτή, την προπαρατεθείσα απόφαση της 3ης Ιουλίου 2001, Επιτροπή κατά Βελγίου, σκέψη 26), ήτοι, εν προκειμένω, στις 5 Μαΐου 1990, η συνέχιση, μετά την παρέλευση της προθεσμίας αυτής, των εργασιών των επιχειρήσεων στις οποίες χορηγήθηκαν ενισχύσεις κηρυχθείσες παράνομες καθιστά αλυσιτελές το επιχείρημα της Ισπανικής Κυβερνήσεως ότι η ασκηθείσα από την Επιτροπή προσφυγή λόγω παραβάσεως καθίσταται κενή περιεχομένου αφότου τεθούν υπό δικαστική εξυγίανση οι εν λόγω επιχειρήσεις, στις οποίες, για τον λόγο αυτόν, δεν μπορεί να προσαφθεί οποιοδήποτε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

- 29 Έτσι, δεδομένου ότι το Βασίλειο της Ισπανίας δεν αμφισβητεί τη μη λήψη των μέτρων που του επέβαλε η Επιτροπή με την απόφαση 91/1, των οποίων, εξάλλου, δεν είχε αψισβητήσει τη βασιμότητα, πρέπει να θεωρηθεί ότι αποδείχθηκε η ύπαρξη παραβάσεως.

Ως προς την απόφαση 1999/509

- 30 Όπως επισημάνθηκε με τη σκέψη 10 της παρούσας αποφάσεως, οι ιδιαίτερης φύσεως ενισχύσεις τις οποίες αφορά η απόφαση αυτή συνίστανται στη μη καταβολή φόρων και εισφορών κοινωνικής ασφάλισως εκ μέρους της Cunosa, μέχρι την κήρυξή της σε πτώχευση, της MIGSA και της GURSA, μέχρι την παύση των εργασιών τους και της Indosa, μέχρι τον Μάιο του 1997, κατόπιν της κηρύξεώς της σε πτώχευση.
- 31 Το Δικαστήριο, με την απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2000, C-480/98, Ισπανία κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-8717), την οποία εξέδωσε στο πλαίσιο της προσφυγής του Βασιλείου της Ισπανίας περί ακυρώσεως της αποφάσεως 1999/509, έκρινε, με τη σκέψη 21, ότι, υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις, η εκ μέρους των επιχειρήσεων Indosa, Cunosa, MIGSA και GURSA μη καταβολή φόρων και εισφορών κοινωνικής ασφάλισως κατά τις περιόδους τις οποίες αφορά η προσβαλλόμενη απόφαση συνιστούσε ενισχύσεις παράνομες και ασύμβατες προς την κοινή αγορά, κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ.
- 32 Το Δικαστήριο δέχθηκε εν μέρει την προσφυγή του Βασιλείου της Ισπανίας, κατά το μέρος που αφορούσε την είσπραξη τόκων οι οποίοι γεννήθηκαν, μετά την κήρυξη σε πτώχευση της Indosa και της Cunosa, από τις παράνομως εισπραχθείσες πριν από την κήρυξη αυτή ενισχύσεις και ακύρωσε την απόφαση 1999/509 μόνον ως προς το σημείο αυτό (προπαρατεθείσα απόφαση Ισπανία κατά Επιτροπής, σκέψεις 34 έως 39).

*Οι ενέργειες των ισπανικών αρχών***Οφειλές από εισφορές κοινωνικής ασφάλισως**

- 33 Όσον αφορά τις χορηγηθείσες στην Cunosa ενισχύσεις, η Tesorería de la Seguridad Social (στο εξής: TSS) προέβη σε κατασχέσεις το ποσό των οποίων ανέρχεται σε

45 000 000 ESP, προκειμένου να εξαλειφθεί η κατόπιν της κηρύξεως της σε πτώχευση οφειλή της επιχειρήσεως αυτής. Η TSS κατέσχεσε επίσης 1 600 500 εταιρικά μερίδια που κατείχε η Indosa στο κεφάλαιο της Compañía de Menaje Doméstico SL. Στο πλαίσιο της διαδικασίας πτωχεύσεως της Indosa, η εκποίηση των μεριδίων αυτών ανεστάλη με διάταξη του επιληφθέντος δικαστηρίου και συγκλήθηκε η γενική συνέλευση της ομάδας των πιστωτών. Ως προς την προγενέστερη της πτωχεύσεως οφειλή, η TSS ζήτησε από το επιληφθέν δικαστήριο στις 28 Δεκεμβρίου 1998 να τεθεί η Indosa υπό εκκαθάριση ή να συναφθεί συμφωνία με τους πιστωτές της για την παύση της πτωχεύσεως. Η ομάδα των πιστωτών συνήλθε στις 4 Ιουλίου 2000, προκειμένου να αποφασιστεί αν οι εργασίες της Indosa θα συνεχιζόταν ή θα έπαυαν και συμφωνήθηκε η εκκαθάριση της επιχειρήσεως εντός προθεσμίας τεσσάρων μηνών.

- 34 Όσον αφορά τις ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στην Cunosa, στην GURSA και στη MIGSA, η TSS είτε δεν προκάλεσε την κήρυξη σε πτώχευση των εταιριών αυτών είτε εκτίμησε ότι μια τέτοια διαδικασία θα ήταν αναποτελεσματική για την ανάκτηση των εν λόγω ενισχύσεων. Εν πάση περιπτώσει, από τον φάκελο της δικογραφίας προκύπτει ότι η TSS δεν ζήτησε την εκκαθάριση των εταιριών αυτών. Από τον φάκελο προκύπτει, εξάλλου, η βούληση της TSS να μην προβάλει απαιτήσεις ανταγωνιστικές προς τις απαιτήσεις των εργαζομένων.

Φορολογικές οφειλές

- 35 Οι οφειλές αυτές αφορούν μόνον την Indosa. Στις 28 Δεκεμβρίου 1998 το Δημόσιο Ταμείο απηύθυνε στον σύνδικο της πτωχεύσεως έγγραφο με το οποίο ζήτησε την άμεση τακτοποίηση της μεταγενέστερης της πτωχεύσεως φορολογικής οφειλής καθώς και πρόταση συμφωνίας με τους πιστωτές για την εξόφληση των οφειλών που αποτελούν μέρος της πτωχευτικής περιουσίας, προκειμένου να περατωθεί η διαδικασία. Στις 23 Ιουνίου 2000, το Oficina Nacional de Recaudación προέβη σε ορισμένες ενέργειες με σκοπό να επιτύχει την εξόφληση των οφειλών σύμφωνα με τους κανόνες του ισπανικού πτωχευτικού δικαίου, με διαδοχή στην άσκηση της δραστηριότητας. Κατά τα λοιπά, όπως αναφέρθηκε στη σκέψη 33 της παρούσας αποφάσεως, η ομάδα των πιστωτών της Indosa αποφάσισε να προβεί στην εκκαθάριση της εταιρίας αυτής, πράγμα το οποίο θα επέτρεπε στο Δημόσιο Ταμείο να ικανοποιήσει την απαίτησή του, αν τα στοιχεία ενεργητικού της εταιρίας παρείχαν τέτοια δυνατότητα.

Επί της φερόμενης αδυναμίας ανακήσεως των ενισχύσεων

- 36 Όπως και στην περίπτωση της αποφάσεως 91/1, ο μοναδικός αμυντικός ισχυρισμός που προβάλλει η Ισπανική Κυβέρνηση είναι η απόλυτη αδυναμία λήψεως των μέτρων που επιβάλλει η απόφαση 1999/509, καθόσον η νομοτύπως ασκηθείσα προσφυγή του Βασιλείου της Ισπανίας κατά της αποφάσεως αυτής δεν ευδοκίμησε και ο κοινοτικός δικαστής επιβεβαίωσε ότι οι επίμαχες ενισχύσεις είναι παράνομες.
- 37 Λαμβανομένης υπόψη της καταστάσεως των δικαιούχων ενισχύσεων επιχειρήσεων, ο μοναδικός τρόπος εκτελέσεως της αποφάσεως 1999/509 ήταν να προκληθεί η δικαστική εκκαθάρισή τους, ώστε οι φορολογικές υπηρεσίες και ο οργανισμός που διαχειρίζεται τις εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως να μπορέσουν να προβάλουν τις απαιτήσεις τους επί του ενεργητικού, αν βεβαίως υφίστατο ενεργητικό και αν η σειρά κατατάξεως των απαιτήσεών τους παρείχε τέτοια δυνατότητα. Η έλλειψη ανακτήσιμων στοιχείων ενεργητικού αποτελεί δηλαδή, στην περίπτωση αυτή, το μοναδικό μέσο, για την Ισπανική Κυβέρνηση, αποδείξεως της απόλυτης αδυναμίας ανακήσεως των ενισχύσεων.
- 38 Το Δικαστήριο έχει, εξάλλου, κρίνει ότι το γεγονός ότι, λόγω της οικονομικής καταστάσεως της δικαιούχου της επίμαχης ενισχύσεως επιχείρησης, οι αρχές του οικείου κράτους μέλους δεν μπορούσαν να αναζητήσουν το ποσό που είχε καταβληθεί δεν συνιστά αδυναμία εκτελέσεως, εφόσον ο σκοπός που επιδίωκε η Επιτροπή ήταν η κατάργηση της ενισχύσεως, σκοπός ο οποίος μπορούσε να επιτευχθεί με την εκκαθάριση της επιχείρησης (απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 1986, 53/84, Επιτροπή κατά Βελγίου, Συλλογή 1986, σ. 89, σκέψη 14).
- 39 Μολονότι η Ισπανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ανέκτησε μόνο στοιχεία ενεργητικού της GURSA, είναι γεγονός ότι ούτε η TSS ούτε το Δημόσιο Ταμείο επιδίωξαν την εκκαθάριση της GURSA και της MIGSA, οπότε η εν λόγω κυβέρνηση δεν μπορεί

να αποδείξει ότι δεν υφίσταντο άλλα στοιχεία ενεργητικού προς κατάσχεση. Όσον αφορά την Cuposa, η διαδικασία εκκαθαρίσεως είχε ήδη κινηθεί όταν η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 1999/509, αλλά από τον φάκελο της υποθέσεως δεν προκύπτει ότι οι ισπανικές αρχές προέβησαν σε οποιαδήποτε ενέργεια, στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, προκειμένου να αναζητήσουν τις παράνομες ενισχύσεις από το ενεργητικό της εταιρίας αυτής, ακόμη και αν στη συνέχεια προσέβαλαν την απόφαση περί εκκαθαρίσεως της Cuposa, εκπροθέσμως και αναμφίβολα χωρίς εύλογη αιτία.

40 Αντιθέτως, όπως επισημάνθηκε με τις σκέψεις 33 και 35 της παρούσας αποφάσεως, όσον αφορά την Indosa, η TSS και το Δημόσιο Ταμείο επέδειξαν, με δύο διαφορετικούς τρόπους, πρόδηλη επιμέλεια για την ανάκτηση τόσο των οφειλών από εισφορές κοινωνικής ασφάλισεως όσο και των φορολογικών οφειλών. Επιπλέον, η Επιτροπή δεν αμφισβητεί το ότι η ομάδα των πιστωτών αποφάσισε να θέσει υπό εκκαθάριση την Indosa. Επιβάλλεται επομένως η διαπίστωση ότι, όσον αφορά την εταιρία αυτή, οι ισπανικές αρχές έλαβαν τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθούν προς την απόφαση 1999/509.

41 Η Επιτροπή υποστηρίζει εντούτοις ότι, εν πάση περιπτώσει, τα μέτρα που έλαβε το Βασίλειο της Ισπανίας δεν ελήφθησαν εντός της προθεσμίας δύο μηνών από την κοινοποίηση των αποφάσεων 91/1 και 1999/509, οπότε αποδεικνύεται η ύπαρξη παραβάσεως του άρθρου 3 των αποφάσεων αυτών.

42 Επιβάλλεται, συναφώς, η διευκρίνιση ότι η Επιτροπή, με την απόφαση 1999/509, δεν έταξε καμία προθεσμία εκτελέσεως των μέτρων που επιβάλλει η εν λόγω απόφαση και ότι δεν υφίσταται καμία νόμιμη προθεσμία εκτελέσεως στο πλαίσιο του εισάγοντος παρεκκλίσεις συστήματος της στηριζόμενης στο άρθρο 88, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ προσφυγής λόγω παραβάσεως. Η Επιτροπή έταξε, εντούτοις, με το άρθρο 3 της αποφάσεως 1999/509, προθεσμία δύο μηνών, η οποία παρήλθε στις 29 Δεκεμβρίου 1998, εντός της οποίας οι ισπανικές αρχές έπρεπε να της ανακοινώσουν τα ληφθέντα για την εφαρμογή της εν λόγω αποφάσεως μέτρα.

- 43 Είναι γεγονός πάντως ότι η Ισπανική Κυβέρνηση δεν ανακοίνωσε στην Επιτροπή, πριν από την παρέλευση της προθεσμίας αυτής, τα μέτρα που είχαν ήδη ληφθεί και εκείνα που επρόκειτο να ληφθούν για την ανάκτηση των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν στην Indosa, στην Cuposa, στη MIGSA και στην GURSA, και, ιδίως, εν προκειμένω, για την είσπραξη των οφειλών από εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και των φορολογικών οφειλών της Indosa.
- 44 Κατά συνέπεια, όσον αφορά την απόφαση 1999/509, η προσφυγή λόγω παραβάσεως πρέπει να θεωρηθεί εν όλω βάσιμη, στο μέτρο που προσάπεται στο Βασίλειο της Ισπανίας η μη λήψη των μέτρων που απαιτούνται για την ανάκτηση των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν στην GURSA, στη MIGSA και στην Cuposa. Αντιθέτως, στον βαθμό που προσάπτεται στο κράτος αυτό η μη λήψη των αναγκαίων μέτρων για την ανάκτηση των χορηγηθεισών στην Indosa ενισχύσεων, η εν λόγω παράβαση στηρίζεται μόνο στο ότι η Επιτροπή δεν ενημερώθηκε σχετικά.
- 45 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι, αφενός, το Βασίλειο της Ισπανίας, παραλείποντας να θεσπίσει τα μέτρα που απαιτούνται για τη συμμόρφωσή του προς την απόφαση 91/1, με την οποία κηρύχθηκαν παράνομες και ασύμβατες προς την κοινή αγορά ορισμένες ενισχύσεις χορηγηθείσες στις επιχειρήσεις Indosa, GURSA, MIGSA και Cuposa, και προς την απόφαση 1999/509, με την οποία κηρύχθηκαν παράνομες και ασύμβατες προς την κοινή αγορά ορισμένες κρατικές ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στις επιχειρήσεις GURSA, MIGSA και Cuposa, και, αφετέρου, παραλείποντας να ανακοινώσει στην Επιτροπή, εντός των ταχθεισών προθεσμιών, τα μέτρα που έλαβε για την εκτέλεση της αποφάσεως 1999/509, με την οποία κηρύχθηκαν παράνομες και ασύμβατες προς την κοινή αγορά οι ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στην επιχείρηση Indosa, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 249, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ, καθώς και από τα άρθρα 2 και 3 των εν λόγω αποφάσεων.
- 46 Η προσφυγή της Επιτροπής πρέπει να απορριφθεί κατά τα λοιπά.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 47 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε να καταδικαστεί το Βασίλειο της Ισπανίας στα δικαστικά έξοδα και το τελευταίο ηττήθηκε, το Βασίλειο της Ισπανίας πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Αφενός, το Βασίλειο της Ισπανίας, παραλείποντας να θεσπίσει τα μέτρα που απαιτούνται για τη συμμόρφωσή του προς την απόφαση 91/1/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 20ής Δεκεμβρίου 1989, σχετικά με τις ενισχύσεις που η Κεντρική Κυβέρνηση και ορισμένες αυτόνομες κυβερνήσεις της Ισπανίας έχουν χορηγήσει στη Magefesa, παραγωγό οικιακών ειδών ανοξείδωτου χάλυβα και μικρών ηλεκτρικών συσκευών, με την οποία κηρύχθηκαν παράνομες και ασύμβατες προς την κοινή αγορά ορισμένες ενισχύσεις χορηγηθείσες στις επιχειρήσεις Industrias Domésticas SA (Indosa), Manufacturas Gur SA

(GURSA), Manufacturas Inoxidables Gibraltar SA (MIGSA) και Cubertera del Norte SA (Cunosa), και προς την απόφαση 1999/509/EK της Επιτροπής, της 14ης Οκτωβρίου 1998, σχετικά με τις ενισχύσεις που χορήγησε η Ισπανία στις επιχειρήσεις του ομίλου Magefesa και στις επιχειρήσεις που τον διαδέχτηκαν, με την οποία κηρύχθηκαν παράνομες και ασύμβατες προς την κοινή αγορά ορισμένες κρατικές ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στις επιχειρήσεις GURSA, MIGSA και Cunosa, και, αφετέρου, παραλείποντας να ανακοινώσει στην Επιτροπή εντός των ταχθεισών προθεσμιών τα μέτρα που έλαβε για την εκτέλεση της αποφάσεως 1999/509, με την οποία κηρύχθηκαν παράνομες και ασύμβατες προς την κοινή αγορά οι ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στην επιχείρηση Indosa, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 249, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ, καθώς και από τα άρθρα 2 και 3 των εν λόγω αποφάσεων.

- 2) Απορρίπτει την προσφυγή της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά τα λοιπά.
- 3) Καταδικάζει το Βασίλειο της Ισπανίας στα δικαστικά έξοδα.

Macken

Puissochet

Schintgen

Σκουρής

Cunha Rodrigues

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 2 Ιουλίου 2002.

Ο Γραμματέας

Η Πρόεδρος του έκτου τμήματος

R. Grass

F. Macken